

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

СУЧАСНА ПСИХОЛОГІЯ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

*Присвячено Всесвітньому дню психічного здоров'я
(World Mental Health Day)*

10 жовтня 2025 року

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ, ПОЛІТОЛОГІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ

Збірник матеріалів
Всеукраїнської науково-практичної конференції
**СУЧАСНА ПСИХОЛОГІЯ:
ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

Присвячено Всесвітньому дню психічного здоров'я
(World Mental Health Day)

10 жовтня 2025 року

Видавництво
«Юридика»
2025

Редакційна колегія:

Головний редактор: **Аракелян Мінас Рамзесович**, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, проректор з наукової роботи Національного університету «Одеська юридична академія»

Члени редакційної колегії:

ЦІЛЬМАК Олена Миколаївна, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

АФОНІН Дмитро Сергійович, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

БУДЯЧЕНКО Ольга Миколаївна, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

ГУРІН Руслан Сергійович, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

ДЖЕЖИК Ольга Володимирівна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

САМАРА Ольга Євгенівна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

ТАТЬЯНЧИКОВ Андрій Олександрович, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

ШМАЛЕНКО Юлія Іванівна, кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»

Зважаючи на свободу наукової творчості, відповідальність за достовірність матеріалів та фактів, унікальність тексту тез та дотримання вимог академічної доброчесності, несуть автори

Сучасна психологія: виклики та перспективи : збірник матеріалів С91 Всеукраїнської науково-практичної конференції / за заг. ред. М. Р. Аракеляна. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2025. – 262 с.

ISBN 978-617-8574-65-9

DOI: <https://doi.org/10.32837/11300.30918>

Збірник матеріалів підготовлено за доповідями учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої Всесвітньому дню психічного здоров'я (м. Одеса, 10 жовтня 2025 р.).

УДК 159.9'6(062.552)

© Автори, 2025

© Національний університет

ISBN 978-617-8574-65-9

«Одеська юридична академія», кафедра психології, 2025

Удоденко Ярослава Володимирівна
магістрант ОП «Клінічна психологія»
Центру заочного та дистанційного навчання
Національний університет «Одеська юридична академія»

Рєпнова Тетяна Петрівна
кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології
Національний університет «Одеська юридична академія»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5200-8619>

DOI: <https://doi.org/10.32837/11300.30931>

ВПЛИВ ТРАВМАТИЧНИХ ПОДІЙ НА ФОРМУВАННЯ СУЇЦИДАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ

Сучасні соціально-політичні умови, зокрема воєнні дії, зростання рівня насильства, втрати близьких та інші травматичні події, значно підвищують ризики розвитку посттравматичних стресових розладів та суїцидальної поведінки. Переживання психологічної травми нерідко супроводжується емоційною дестабілізацією, втратою життєвих смислів і підвищеною вразливістю до кризових станів, що створює підґрунтя для формування суїцидальних тенденцій серед молоді. Соціально-психологічні чинники аутоагресивної поведінки вивчали дослідники А. Амбрумова, В. Тихоненко, З. Фройд, Е. Шнейдман, І. Корнієнко, В. Мушинський, В. Прийменко, В. Москалець, В. Рибалка, В. Розанов та інші. Сьогодні Україна входить до групи країн з високим рівнем суїцидальної активності, і налічує більше 20 самогубств на 100 тисяч населення, що потребує невідкладних превентивних дій на рівні держави [1, с. 3]. Зокрема, дослідження залежності впливу травматичних подій на формування суїцидальної поведінки у військовослужбовців є актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій А. Бурлак, С. Максименко, Г. Кондратенко, О. Марченко, І. Синельникова підтверджують, що вплив травматичних подій залишає довготривалі сліди в психіці і значно підвищує ризик суїцидальних думок та поведінки [2, с. 17]. У контексті війни в Україні та великих соціальних потрясінь показники гострої реакції на стрес (ГРС) та пост-травматичного стресового розладу (ПТСР) і супутніх розладів зростають,

що створює масивну потребу у ранній діагностиці і профілактиці суїцидального ризику серед військовослужбовців [3, с. 88]. До факторів ризику скоєння суїциду серед військовослужбовців можна віднести такі: психіатричні розлади; імпульсивність; вживання алкоголю; доступність засобів; наявність попередніх спроб; самотність, проблемні стосунки; фінансові труднощі; проблеми з законом; соматична хвороба з боєм; втрата близької людини; наслідки полону; екзистенційне спустошення тощо.

У психології розуміння суїцидальної поведінки розробляється у кількох напрямках. Згідно з соціокультурним підходом, характеристики соціального середовища та культурні традиції відіграють фундаментальну роль у розвитку суїцидальних тенденцій. Психодинамічний підхід розглядає самогубство як наслідок внутрішніх психологічних конфліктів. Екзистенційно-гуманістичний підхід розглядає суїцидальну поведінку як наслідок втрати сенсу життя та екзистенційної порожнечі [3, с. 91].

Суїцидальна поведінка – це складне та багатогранне явище, що охоплює широкий спектр проявів, від суїцидальних думок до завершеного самогубства. Вона спричинена поєднанням біологічних, психологічних та соціальних факторів і є результатом складної взаємодії між особистістю та навколишнім середовищем, виявляється у підсиленій невизначеності і екзистенційній спустошеності буття [3, с. 93].

Психологічні фактори, що сприяють розвитку суїцидальних тенденцій, включають депресивні та тривожні розлади, низьку самооцінку, песимістичний погляд на майбутнє, відсутність соціальної підтримки та переживання самотності та безпорадності. Важливу роль також відіграють риси особистості: імпульсивність, емоційна нестабільність, максималізм та нездатність долати труднощі [2, с. 37].

Ризик самогубства зростає при психічних розладах, зокрема при посттравматичному стресовому розладі (ПТСР), тобто під впливом травматичних подій. Психологічна травма – це глибоке переживання, спричинене короткочасним або тривалим впливом психотравматичних факторів, яке може призвести до психічних розладів різної складності, зокрема до травматичного розладу. Посттравматичний стресовий розлад може виникати під впливом значної стресової ситуації, навіть при екстрених випадках, що перевищують межі нормального людського досвіду [2, с. 41].

Практичні огляди та системні аналізи останніх років роблять акцент на необхідності «травмо-інформованого» підходу до запобігання суїциду: тобто інтервенції мають брати до уваги історію травм, симптоматику ПТСР та механізми емоційної дисрегуляції, що опосередковують перехід від думок до спроб, що означає травма пов'язана з підвищеною ймовірністю суїцидальних думок». Зокрема, клінічні дослідження вказують на роль накопиченої травми – кумулятивні «негаразди» (cumulativeadversity) і особливих форм травматизації – наприклад, комплексного ПТСР (PTSD) – у підвищенні шансів не тільки на суїцидальні думки, але й на спроби. Порівняльні дослідження показують, що у пацієнтів з PTSD ризик спроб вищий, а фактори відчаю і безнадії часто модулюють цей ризик; отже, вимірювання інтенсивності симптомів ПТСР (наприклад, через IES-R) разом зі скринінгом суїцидальних намірів дає практично важливу інформацію для оцінки загального ризику [2, с. 203].

Окремі експериментальні роботи останніх років демонструють ефекти травмотерапії: терапевтичні підходи, орієнтовані на травму (EMDR, когнітивно-поведінкова терапія, програми для самоспівчуття та регуляції емоцій), можуть знижувати інтенсивність суїцидальних думок в пацієнтів із вираженим ПТСР. Водночас автори наголошують на потребі додаткових рандомізованих досліджень і адаптації методик під місцевий (соціально-культурний) контекст, особливо в умовах масової травматизації населення [1, с. 4; 2, с. 205].

Соціально-педагогічна та психологічна допомога і підтримка передбачає фактори подолання суїцидальної поведінки: подолання нереалізованості, спустошеності, безпорадності, формування нової життєвої стратегії та рівня світосприймання, набуття та виходу із кризових станів. Соціально-педагогічна допомога має бути скерована на стимулювання особистісної участі у відтворенні гармонійної структури життєвого світу і на подолання проблем, пов'язаних з адаптацією до навколишнього середовища.

Отже, психотерапевтичні втручання та превенція суїцидів при ПТСР та ГРС спрямовані на трансформацію негативних переживань пацієнта, подолання в нього безнадійності, ригідності. Організація відповідних корекційних заходів сприяють підвищенню психоемоційної саморегуляції пацієнта, утворенню нових сенсів, мотиваційному прагненню змін, побудові майбутнього, самоактуалізації та здатності до надійних соціальних зв'язків, підвищенню

психологічної культури. Результатом є вміння розпізнавати ризики суїцидальної поведінки та звертатись по допомогу до лікаря. Слід зазначити фактори зменшення ризику скоєння суїциду при психологічному опрацювання травми: у пацієнта виникає надія на зміни; важливо доносити до пацієнта, що його переживання змінюються, трансформуються; пацієнт опирається на власні цінності; з'являються важливі цілі, плани, мрії; розвиваються стосунки, любов до близьких; відповідальність за своє життя [4, с. 828].

Висновки. Таким чином, дослідження впливу травматичних подій на формування суїцидальної поведінки є надзвичайно важливим як у науковому, так і в практичному аспекті, оскільки розкриває ефективні психокорекційні та психотерапевтичні засоби допомоги особам, що пережили травму та мають ризик суїциду. У роботі уточнено психологічні механізми, через які травматичний досвід, зокрема переживання бойових дій, насильства чи втрати близьких, зумовлює зростання рівня суїцидальних намірів та схильності до аутоагресивної поведінки. Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в потенціалі впровадження розробленої психокорекційної програми профілактики суїцидальної поведінки пацієнтів у психологічних службах, кризових центрах та консультаційних центрах. Результати дослідження можуть бути використані при розробці навчальних курсів з кризової психології та суїцидології у вишах.

Список використаних джерел

1. Сморочинська А. О., Шебанова В. І. Вплив травмуючих подій на психічний стан військовослужбовців. Херсонський державний університет, 2023. 5 с.
2. Тимченко О. В. Синдром посттравматичних стресових порушень: концептуалізація, діагностика, корекція та прогнозування : монографія. Харків : Видавництво Університету внутрішніх справ, 2000. 268 с.
3. Мацегора Я. В, Приходько І. І. Психологічні аспекти скоєння суїцидів військовослужбовцями: систематизація досліджень. *Честь і закон*, 2020. 4. С. 86–95.
4. Репнова Т. П., Кнутова М. В. Емпатія як важливий компонент соціального розвитку особистості та її емоційної культури. *Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів* : зб. наук. праць за матеріалами Міжнар. наук.-практ. конференції, 26 квіт. 2024 р. / НУ «ОЮА» ; за заг. ред. С. В. Ківалова. Одеса : Фенікс, 2024. С. 827–829.

Ключові слова: суїцидальна поведінка, гостра реакція на стрес (ГРС), посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), фактори ризику та фактори подолання суїцидальної поведінки.

Keywords: suicidal behavior, acute stress reaction (ASTR), posttraumatic stress disorder (PTSD), risk factors and coping factors for suicidal behavior.

Ульянов Вадим Олексійович

*доктор медичних наук, професор,
професор кафедри психології*

Національний університет «Одеська юридична академія»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8793-5137>

Малиновська Марія Дмитрівна

магістрант ОП «Клінічна психологія»

Центру заочного та дистанційного навчання

Національний університет «Одеська юридична академія»

DOI: <https://doi.org/10.32837/11300.30930>

ОСОБЛИВОСТІ КОГНІТИВНИХ ФУНКЦІЙ ПАЦІЄНТІВ З РІЗНИМИ ПСИХІЧНИМИ ЗАХВОРЮВАННЯМИ

Психічні захворювання є однією з основних медико-соціальних проблем сучасного суспільства, оскільки вони надають значного впливу на якість життєдіяльних процесів пацієнтів, їхню соціальну адаптацію та працездатність. Одним із ключових аспектів таких розладів є когнітивні порушення, які проявляються у вигляді дефіциту уваги, пам'яті, виконавчих функцій, мислення та інших когнітивних процесів. Сучасні дослідження психологічних наук зосереджені на виявленні закономірностей розвитку когнітивного дефіциту при різних психічних захворюваннях.

Отже, актуальність дослідження зумовлюється необхідністю вивчення особливостей когнітивних функцій у пацієнтів з різними психічними захворюваннями для покращення їхньої якості життя та соціальної адаптації, що може бути можливим при розробці ефективних методів діагностики, терапії, реабілітації та психокорекційної роботи.

Татьянчиков Андрій Олександрович Коршак Ольга Володимирівна ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ МОТИВАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ У ЗДОБУВАЧІВ ДРУГОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ.	173
Татьянчиков Андрій Олександрович Скалозуб Олександр Васильович ПСИХОЛОГІЧНІ МЕХАНІЗМИ УПРАВЛІННЯ КОНФЛІКТАМИ В МУЛЬТИДИСЦИПЛІНАРНИХ КОМАНДАХ РЕАБІЛІТАЦІЙНОГО ЦЕНТРУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.	176
Ткаченко Каріна Русланівна ЗВ'ЯЗОК МІЖ ЯКІСТЮ СЛУХУ ТА РІВНЕМ ТРИВОЖНОСТІ У МОЛОДИХ ДОРОСЛИХ.	179
Тодорцева Юлія Вікторівна ПРОГРАМА ЗБЕРЕЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ЖІНОК СЕРЕДЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ.	184
Тодорцева Юлія Вікторівна Бритвина Ірина Олександрівна ВПЛИВ ЕСКАПІЗМУ НА ПСИХОСОМАТИЧНИЙ СТАН ЖІНОК.	187
Третьякова Тетяна Миколаївна Лелюк Анастасія Сергіївна ЗДАТНІСТЬ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ПСИХОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБИСТОСТІ.	190
Удоденко Ярослава Володимирівна Рєпнова Тетяна Петрівна ВПЛИВ ТРАВМАТИЧНИХ ПОДІЙ НА ФОРМУВАННЯ СУЇЦИДАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ.	195
Ульянов Вадим Олексійович Малиновська Марія Дмитрівна ОСОБЛИВОСТІ КОГНІТИВНИХ ФУНКЦІЙ ПАЦІЄНТІВ З РІЗНИМИ ПСИХІЧНИМИ ЗАХВОРЮВАННЯМИ.	199
Федорішко Анастасія Дмитрівна ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА САМООЦІНКУ.	203
Цільмак Олена Миколаївна Телегіна Ірина Вікторівна ПРОФЕСІЙНА ДЕФОРМАЦІЯ ПСИХОЛОГА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ПРОФЕСІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ.	208
Шмаленко Юлія Іванівна Бондарчук Іванна Костянтинівна ПСИХОЛОГІЧНІ МЕХАНІЗМИ ВИНИКНЕННЯ КОНФЛІКТІВ У МІЖОСОБИСТІСНІЙ ВЗАЄМОДІЇ ОСІБ З НАРЦИСИЧНИМИ РИСАМИ ХАРАКТЕРУ.	211